

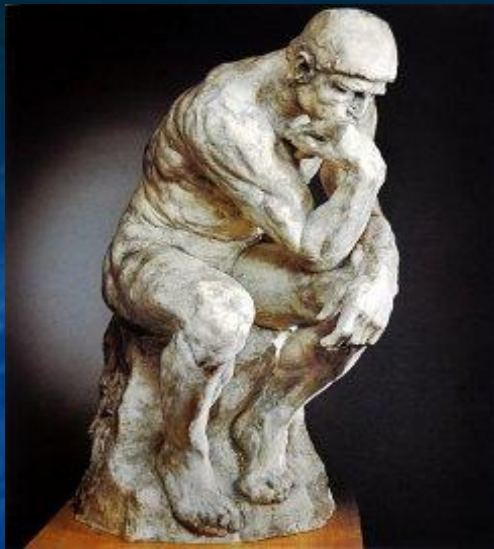
Філософія

Лекція I

Філософія, її гуманістичний зміст та призначення

План

1. Що таке філософія та що необхідно від неї людині?
2. Світогляд та його історичні типи.
3. Структура та функції філософії, філософський плюралізм.

Термін "філософія" (грец.) любов до мудрості зароджується у VII-VI ст. до н.е. майже одночасно в трьох осередках давніх цивілізацій – Індії, Китаї, Давній Греції.

Філософія - це такий вид розумової діяльності, який торкається першооснов всього суцього.

Будь-яка філософська система базується на двох принципах:

- а) універсалізму;
- б) субстанціоналізму.

Базові філософські категорії

Субстанція – це філософська категорія для позначення внутрішньої єдності всієї різноманітності явищ.

Буття – філософська категорія, яка означає все існуюче, а також конкретне буття (наприклад у реченні: “Я є”).

Реальне буття це те, що повідомляє речам, процесам, особистостям, діям, тощо – їх сутнісну реальність, воно має просторово-часові властивості, індивідуальність, неповторність.

Ідеальне буття – (в смислі ідеї) не має часового, дійсного досвідного характеру, воно є незмінним, застиглим, існуючим вічно. Ідеальним буттям у цьому розумінні є ідеї, математичні та логічні поняття.

Наука, що опікується буттям називається онтологією.

Базові філософські категорії

Об'єкт – категорія, що означає всіляку річ, предмет, явище, відношення, що являється протилежністю.

Суб'єкта – т. т. свідомості, внутрішнього світу, як дійсне, існуюче, живе, як частина зовнішнього світу.

Об'єктивна реальність - це реальність матеріальних систем різного ієрархічного рівня: елементарних часток, атомів, молекул, планет, зірок, їх систем, організмів, їх угруповань, тощо, взагалі – біосфери.

Суб'єктивно - об'єктивна (або навпаки) **реальність**, це реальність відповідних систем різного ієрархічного рівня: різного роду соціумів, починаючи з людини і закінчуючи колективами різних соціальних інститутів.

Базові філософські категорії

Під **Сутністю** – слід розуміти глибинну систему зв'язків і відношень, виникнення яких обумовлює появу, існування та розвиток явищ, процесів, систем. З відповідним руйнуванням цієї категорії – припиняється існування предмету.

Категорія **"існування"** – означає наявність когось (чогось). Коли ми говоримо: "воно існує", то запевняємо у наявності "воно". Фіксація факту існування ще не розкриває специфіки існуючого. Остання розкривається у категорії **"дійсність"**, що означає з одного боку, реальність, існуючий світ з іншого – це така наявність, в якій різноманітність просякнута внутрішніми взаємозв'язками, які створюють цілісну систему з її основою, з закономірностями функціонування і розвитку.

Сучасна структура філософського знання

- а) онтологія;
- б) гносеологія;
- в) методологія;
- г) історія філософії;
- д) філософія історії;
- ж) аксіологія;
- з) філософська антологія;
- і) естетика – наука про гармонічну побудову світу;
- к) етика – наука про мораль;
- л) психологія – наука про психічну діяльність людини;
- м) логіка – наука про закони і форми правильного мислення.

Людське мислення здійснюється на різних рівнях абстракції:

- 1) здоровий глузд;
- 2) рівень науки;
- 3) філософська рефлексія.

Сутність філософії зумовлюється тим, що вона є рефлексією вже відомого знання, спрямованою на поняття, методи, настанови з метою пояснення, критики та з'ясування обґрунтувань.

Філософське пізнання функціонує на різних рівнях абстракції.

Виділяють три рівні:

1. Мікрорівень – спілкування в рамках конкретного філософського напрямку.
2. Макрорівень – спілкування в межах міждисциплінарного синтезу.
3. Метарівень – філософія філософії.

Філософія

псевдофілософія

діалектика

софістика

метафізика

еклектика

синергетика

схоластика

Способи філософствування

Діалектика (грец. - мистецтво вести бесіду) – мистецтво аргументації, наука логіка.

Метафізика (грец. - те, що за фізичним) – спосіб філософствування протилежний діалектиці.

Синергетика – наука про саморозвиваючі системи.

Псевдофілософії та її способи міркування

Софістика – (грец. хитра вигадка)
– це пафос вседозволеності,
переконаність у тому, що
можливо довести все, що
завгодно, все, що вимагається.

Еклектика – довільне
запозичення поглядів із
різних філософських систем
та їх поверхове поєднання.

Схоластика – це кабінетний спосіб мислення; відірваність від
реального життя; нахил до казуїстики, коли мова йде не про
самі речі, а про аналіз та свідоцтво авторитетних думок про них.
Схоластика в цьому випадку може бути замінена іншими, більш
влучними термінами: “доктринерство”, “гелертерство” .

Вічні питання філософії

1. Людина – світ;
2. Людина – всесвіт;
3. Людина – суспільство.

Життя, смерть, любов, ненависть, щастя, сенс буття та інші.

Світогляд та його структура

Світогляд – це система поглядів людини на світ та дії її у відповідності з цими поглядами.

В структурі світогляду визначаються чотири основні компоненти:

1. Пізнавальний – включає в себе узагальнені знання про конкретно-наукову і універсальну картини світу, а також наслідки індивідуального і суспільного пізнання.

2. Ціннісно-нормативний – будується на цінностях нормах, ідеалах, віруваннях, переконаннях, директивних запровадженнях, які виступають суспільними регуляторами дій та поведінки людей.

Світогляд та його структура

3. Морально-вольовий – містить настанову і готовність до дії в конкретній ситуації.

4. Практичний - базується на визначеному людиною типі поведінки.

Про людину можна говорити будь-що, вона може себе уявити ким завгодно, а її реальна ціна залежить від того, що вона робить і як вона це робить.

Історичні типи світогляду

Міф – форма синкретичного (нерозчленованого) світосприйняття. Міф – явище поліфункціональне, в цьому уособлюються: примітивний світогляд людини, намагання пояснити природу та сутність різноманітних явищ складне сплетіння вигадки, віри, знання, тощо.

Релігія – зв'язок між людьми з приводу певних цінностей, які та чи інша група, вважає їх для себе сакральними. Віра – один з основних компонентів будь-якої релігії.

Основні функції філософії

1. Світоглядна
2. Методологічна
3. Інтелектуалізуюча
4. Критична
5. Прогностична
6. Виховна

Філософський плюралізм

Плюралізм – (лат. Множинний) – філософська точка зору, у відповідності до якої дійсність складається з багатьох самостійних сутностей, які не утворюють абсолютної єдності.

Вихідною одиницею історико-філософського процесу є **філософське вчення**.

Філософське вчення – система логічно обґрунтованих визначених поглядів. Якщо те, чи інше вчення знаходить послідовників, то нерідко формуються **філософські школи**: платоників, гегельянців, марксистів.

Філософський плюралізм

Всі вони передують умовними базовими принципами, сукупність яких іменується течіями : персоналізм, екзистенціалізм, неопозитивізм.

Найбільш значні і впливові течії в історико-філософському процесі визначаються як напрямки.

Філософський напрямки – це сукупність філософських течій, які при всій своїй різниці притримуються загальних принципових положень, що зберігаються на протязі тривалого часу: матеріалізм чи ідеалізм; емпіризм чи раціоналізм.

Філософські системи – це сутності визначення самої істини в такому вигляді, як вона у закономірній послідовності входить до свідомості людства.

Філософський плюралізм

Філософський плюралізм – софійна властивість минулого, теперішнього та майбутнього.

Філософська система за Гегелем – це історичні утворення, “духовні квінтесенції епохи”, що породжує свій тип філософствування, враховуючи якісну різноманітність культур.

Філософія у марксизмі розглядалась як одна із форм суспільної свідомості, що має свою специфіку, віддзеркалюючи суспільне буття.

Представники екзистенційно-персоналістського напрямку розглядають філософію не як науку, а як духовно-практичну форму опанування дійсності.

Основні ознаки філософської свідомості

